

Baratze KRITIKOA

ERAKUSKETA

Mugarik Gabe Nafarroatik ongi etorria ematen dizuegu Baratze Kritikora, beharrezkoa ez ezik, urgentetzat ere hartzen dugun utopia baterako bidaia; elikadura burujabetza eta pertsonen eta herrien arteko berdintasuna. Baratzea bizia ematen diguten elikagaiak lantzeko eta loturak eta harremanak sortzeko dugun eremua da.

Gure Baratze Kritikoan, ideiak erein, gogoetak ureztatu eta panelak uztatu ditugu. Eta hartatik harago begiratzen dugulako, inguratzen gaituena eta geure burua zalantzan jartzeko, diogu kritikoa dela.

Panel bide hau ibiltzera gonbidatu nahi zaituztegu. Bertan nekazaritzako elikagaien sistema ulertzeko oinarrizko ideiak eta eredu nagusiei eta ordezeko aukerei buruzko informazioa bildu ditugu. Ibil ezazue bidea nekazariak ereiten dutenetik hasita pertsona batek etxean lurraren fruitua kontsumitzen duen arte. Azken finean, adi ezazue kontzientzia hartzeko eta zeuen baratze kritikoa eraikitzeko deia.

Mugarik Gabe Nafarroa

GKE Hegoaldearekin Elkarlanean

mugarik@nodo50.org

Laguntzaileak:

Finantzaketa:

Ayuntamiento de
Pamplona
Iruñeko Udala

Egungo elikadura ereduaren mitoak

Elikagaien egungo ekoizpen, banaketa eta kontsumo ereduaren mitoak argitzen

“Egungo eredia ahalik eta eraginkorra da”

Zein eraginkortasun? Gizakiok kontsumitzeko ekoizten duen janariaren herena urtero galtzen duen sistema batena: 1.300 milioi tona zaborretara joaten da.

“Janaria lehen ez zen inoiz horren segurua izan”

Elikadura eskandaluak ez dira bukatzen eta elikadurari loturiko gaitzak gero eta gehiago dira. Obesitatea, diabetesa, bihotz-hodietako arazoak, minbizia eta beste zenbait gaixotasun dieta oso prozesatu batekin erlazionatzen dira.

“Egungo nekazaritza ereduak nekazariari egiten die on”

Europar gero eta landa ustiategi gehiago ixten da egunero. Arrazoia janaria saltzeko orduan gutxien irabazten duena ekoizten duena izatea da.

“Askotariko produktu anitz artean aukeratzeko libreak gara”

Inoiz ez gintuen orain bezain labore gutxi elikatu. Mende soil batean nekazaritza eta elikagai aniztasunaren %75 galdu dugu, FAOren arabera (Elikadura eta Nekazaritzarako Nazio Batuen Erakundea).

“Nekazaritza industrial eta intentsiboak, bere produktibitate handiaz, gosea bukaraz dezake”

Munduan, 8 pertsonarik bat gose da. Elikagaiak merkantzia bihurtu dira: landa eta mahaia lotzen dituen katea elikadurarako eskubidea pribilegio bihurtu duten agronegoziko enpresen esku dago.

Eredu ez oso eredugarri bat

Eredu hau ezin da hoberena izan aurreko guztiarengatik eta baliabideak gehiegi ustiatzen dituelako. Gainera, horien merkaturatze eta pribatizatzeak pertsonak, eta elikagaiak ekoizten dituzten eta ugaltzaileak eta zaintzaileak diren emakumeak batik bat, ikusezintasun eta balio-galera egoeran jartzen ditu.

Hortaz, bizitzaren jasangarritasuna bilatzen badugu, ekoizpen, kontsumo eta banaketa eredu aldaketak gertatu behar dira, lan guztiak aitortuz. Eredu aldaketa hori elikadura burujabetzaren eskutik etorriko da.

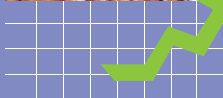
Nekazaritzako elikagaien negozioa

Aukeratu edo saltzen digutena jan egiten dugu?

“Elikagaien historiak bira gaitzesgarri bat izan zuen 1991n, kontuari inork arreta handirik jartzen ez zionean. Urte horretan, Goldman Sachs-ek eguneroko gure ogia inbertsio ederra litekeela erabaki zuen”.

Frederick Kaufman, “La burbuja alimentaria” (Elikadura burbulla) artikuluaaren egilea.

Nekazaritzako elikagaien industria enpresa gutxi batzuek kontrolatzen dute, elikagaien geneetatik banaketa establezimenduetako apalategietaraino. Kontzentrazio horren ondorioa enpresa haiek elikagaien mota eta kalitatea, diru kostua eta ekoizteko era eta tokia definitzea da.

Higiezinaren burbuilatik elikadura burbuilara

Higiezinaren burbuila 2008ko krisi ekonomikoaren hastapenetan hasi zenez geroztik, inbertsio funts anitzek inbertitzeko iturri berriak bilatu zituzten eta janaria aukeratu zuten. Hainbat inbertsio espekulati- bo finantza merkatuetara aldatu zen, non elikagai batzuen prezioak -zerealarena bereziki- erabakitzen baitira, eta horrek elikagaien kostua handitzea eragin zuen.

Lurra negozio gisa

Diru beharra duten enpresek beste batzuei akzioak saltzen dizkiete finantzazioa erdiesteko eta horrela diru hori “gara- pen bidean” diren herrialdeetan lurren “lorpenean” inberti dezakete. Horrek “lurrak metatzea” eragiten du eta neka- zartitzako prezioen igoerarekin erlazionaturik dago.

Joko arauak

Munduko Merkataritza Antolakundeak ematen ditu eta horrek, merkatuen liberalizaziorako, muga-zergak eta landa ekoizpenerako laguntzak ezabatu eta gutxitzea galdatzen du.

Hala ere, bi esportatzaile handiek, AEBk eta EBk, Nekazaritza Politika Erkideko (NPE) edo Farm Bill-eko laguntzak ematen dizkiete beren produktuei. Horrek Hegoko merkatuak beren produktuez inbaditzea ahalbidetzen die eta lparreko nekazaritzak merkatu globaletan dituen aukerak indartzen ditu.

Beste alde batetik, Munduko Bankuak eta NDFk gastu publikoa gutxitzea eta garapen bidean diren he- rrialdeetan enpresak desegin edo pribatizatzea behartzen duten egitura doikuntzako politikak aplikatzen dituzte, baita hainbat herrialde europarretan, Grezian, Portugalen eta estatu espainolean esaterako, aplikatzen diren herstura politikak ere.

“Badira elikagai batzuk zeinen prezioa etorkizuneko merkatuetan eta nazioarteko burtsetan finkatzen baita, zerealak, kafea, kakaoa, soja... bereziki”

Esther Vivas.

Teknologia berriak kapitalaren zerbitzura

Korporazio handiek teknologia berriak aprobetxatzen dituzte helburua produktibitatea handitzea izanik, eta hortaz, etekinak: transgenikoen ekoizpena eta biologia sintetikoa dira horren adibide bat.

Jaten dugun ananaren zapore mingotsa

Ekoizpen, banaketa eta kontsumo prozesuak munduko edozein txokotan kokatzen dira. Enpresek baliabideen nahiz merkatuen eskuragarritasunaren arabera definitzen dute eremua.

Baliabideak ez dira merkantzia

Haziak eta ura

Nork kontrolatzen ditu bizitzarako funtsezko baliabideak?

Nekazari txikiek ura eta haziak eskuratu ahal izatea ez da eskubide bermatua. Sei dira munduko hazi eta agrokimikoen merkatuaren %60 maneiatzen duten multinazionalak: Syngenta, Bayer, BASF, Dow, Monsanto eta DuPont. Presioa egiten dute hazien erabilera pribatizatzen duten legeak onets ditzaten eta haziak patentatzen dituzte eta, beraz, ezin dira libreki erabili eta trukatu.

Estatu espainolean 50 probintzietarik 19k bakarrik du ura udal enpresek kudeaturik, gainerakoek enpresa mistoen edo pribatuaren bitartez egiten dute. Uraren "negozioa" estatu espainolean kontrolatzen duten enpresak Grupo Agbar, FCC eta Acciona dira.

Munduan, oro har, pribatizazioarako joera izaten ari da, multinazionalen presentzia handiagoa, azpiegitura handien eraikuntza eta erauzketa eta industria jardueren ingurumen eragina ere.

Nork borrokatzen du baliabide horiek herri-ondasunak izan daitezen?

Hazien burujabetzaren alde mundu osoan

2013an Kolonbian nekazarien antolakunde batzuek greba handi bati ekin zioten herrialde osoan bideak blokeatuz eta janariaren ekoizpena geldituz. Hura guztia Gobernuak hazi indigenen trukea debekatu eta zigortzeagatik salatzeak eta hazien erabilera askatasunaren aurka doazen legeak indargabetzea exijituz.

Azken urteotan Indian hazien aldeko mobilizazioak jendetsuak izan dira. Nekazariak inposatu zaizkien kotoi transgenikoaren hazien aurka protestatu dute.

Azken 10 urteotan zehar haziei buruzko lege bat, zeinek tokian tokiko merkataratzea ere zigortzen baitzuen, gelditzea lortu da.

Vandana Shiva, hazi kreoleen aldeko borrokako ekintzaile indiarra.

Boliviako ur gerra

2000. urtean Cochabambako biztanleak uraren pribatizazioaren kontra altxatu ziren. Munduko Bankuak, NDFk eta Boliviako Gobernuak bultzaturiko egitura doikuntzako politikek ur horniduraren zerbitzuaren pribatizazioa bultzatu zuten, ur konpainia publikoak Consorcio Aguas Tunari partzuergoari salduz. Partzuergo hori zenbait enpresaz (Iparramerikako Bechtel eta Edison eta Boliviako A. Petricevich eta S. Doria Medina) eta Espainiako Abengoa S.A. partzuergoaz osaturik dago. Uraren prezioa izugarri igo zen eta auzoek beren putzuetatik, ibaitik edo are eurtik lortuko zuten uragatik kobratzeko baimena eman zitzaion Aguas Tunari.

Uraren aldeko gizarte mugimenduaren borrokak ura herri-ondasun gisa berreskuratu eta multinazionalak eta gobernu ustelek zerabilten gabetze eskema ekonomikoa haustea ekarri zuten.

Merkataritza hitzarmenak

Bizitza merkantzia gisa

Hitzarmenen alde iluna

Lehiakortasuna indartzea. Hori da, eta ez aduana-zerga murrizketa soilak, Europar Batasunaren merkataritza politiken helburua.

Merkataritza libreko itunak eta beste tresna batzuk transnazionalen interesei loturik daude eta gobernuak bete behar dituzten politika erregulatzaileak geldiarazteko erabiltzen dira.

Enpresa horien inbertsioen segurtasun juridikoa, aldaketa politikoak izan daitezkeela eta, zaintzen duen armadura eraikitzen ari dira. Azken buruan, gehiengoaren eskubideak interes korporatiboaren mende jartzen dira.

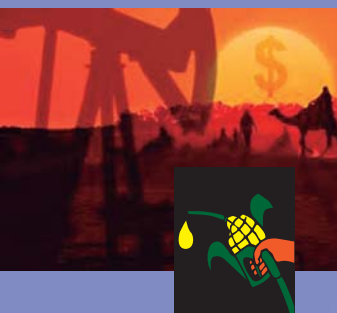
Elikadura burujabetza eta “tratu txarrak”

Hitzarmen horiek erregai fosilen ekoizpen, merkataritza eta kontsumo handiagoak sortuko dituzte. EB-Kanada Hitzarmenak eta EBren eta AEBen arteko Merkataritza eta Inbertsio Lankidetzaren Transatlantikoak (TTIP) Europak inportaturiko erregaiekiko mendetasun handiagoa izatea ekarriko dute eta klima krisian eta elikadura burujabetzaren garapenean eragina izango dute:

- Berotegi efektuko gas kantitate handiak airean dituzten elikagaien (haragien eta beste batzuen) ekoizpena, salerostea eta kontsumoa handitzea.
- Tokiko ekoizpen sistemak eta elikadura sareak sustatu ordez, esportazioaren nekazaritza industrialak sustatzea.
- Supermerkatu globalak eta oso elikagai prozesatuak sustatzea, gas-igortze handiak baitira.
- Klima iruzurra: isurtzeak soldata txikiak eta ingurumen alorreko murrizketa gutxi dituzten herrialde batzuetarantz kanporatzea.
- Agroerregaiak, erregai fosilekin batera, energia kutsatzaileen beste era bat dira eta handi litezke.

Balitezke bestelako hitzarmenak

- Ebalua ditzagun munduan jada onetsiriko 3.000tik gora itunen gizarte eta ingurumen ondorioak.
- Edozein hitzarmenaren negoziazioaren kontrol publikoa izatea, auzitegi nazionalen lurralde eskumena berrezarritik eta prozesu demokratikoak indartzeko.
- Lehenets dezagun ordezko merkataritza non zerbitzu publikoak eta babes soziala interes pribatuaren gainetik egon baitira.
- Jar ditzagun bitartekoak (Herrien Nazioarteko Itun bat esaterako) pertsona guztien Giza Eskubideak zaintzeko, emakumeen egoera bereziki zainduta, eta bizitzaren jasagarritasuna bermatzeko.

Artoa, komunitatea aiez ale

Maia herrialdearen oparia

*"Adostasuna izan zen eta arto morea,
arto horia, arto gorria eta arto zuria etortzea
erabaki zen eta horretaz egin ziren gure hezurrak,
gure odola, gure haragia..."*

Popol Vuh

Amerika eta artoa

Orain dela zenbait urte Herrien Auzitegi Iraunkorrak esan zuen bezala, artoa ez da produktu soil bat: harreman egitura bat da milioika pertsonarentzat eta haren ardatza komunitatea eta bizitza dira. Haren jatorria erdialdeko Amerika izanik, artoari eta artoa egiten duten herriei eginiko erasoek giza bizi-erupenerako estrategiarik zaharrenetako bat kolpatzen dute.

Artoa milioika familiaren mantenurako labore komertzial garrantzitsu bat da. Haren errentagarritasunak herrialde askoren elikadura segurtasun eta burujabetza indar lezake, horretarako politika publiko egokirik izanez gero.

Nafarroa jasanbera... glifosatoarekin

Greenpeace-aren txosten baten arabera, 2014an 7.000 hektareakoak ziren arto laborantza transgenikoak Nafarroan. Soro anitzetan artoa glifosato herbizida arrikutsuarekin erresistente edo jasanbera den probatzen da. Transgenikoekin aire zabalean egiten diren entseguek arriskuak dituzte libratzen diren organismo eraldatuz informazio gutxi dagoelako.

Europako Parlamentuak 2015ean onetsi zuen araudi bat laborantza horien aurkako estatuei beren lurraldeetan transgenikoak landatzeari betoa jartzen uzten diena, nahiz eta EBk onetsirik egon. Hala eta guztiz ere, estatu espainiarra transgenikoen 'bihitegi' europar nagusia da.

Pentsu ez transgenikoetan %0,9rainoko arto eraldatuaren presentzia legal eta etiketatu gabeak pentsu horiek kutsaturik geratzeko ekartzen du. Bi dira ordezkio aukerak: artoa abereen elikaduratik kentzea -oso zaila- edo transgenikorik gabeko arto ziurtatuaren iturriak bilatzea.

Planeta hozten duten laboreak

Herrien Auzitegi Iraunkorrak hau adierazi zuen: "Badakigu gure antzinako laborantzei eustek, hemengo bereko gure haziekin, lurra hotz lezakeela. Nekazaritza honen erdigunean dauden bizimoduaren alde egiteko eta artoa komunitatean landatzen jarraitzeko borondate politikoa beharko litzateke. Erabakigarria da komunitateek lurralde kontrola eta autogobernua izatea".

Arroza, puntu-puntu eta zentzuz

Zer da arroz uzta ezkutua?

Arroz soroek arroza baino gehiago eman ohi dute: arraina, krustazeoak, begetalak, sendabelarrak, ongarria eta belar-bazka. Horri guztiari uzta "ezkutua" esan zaio eta dieta aberats eta askotarikoa izatea lortzen zuen. Baina aberastasun hori arriskuan dago.

Arroza eta lurzorua higidura

Ekoizpen handiena ematen duten lurzorua urtean behin gutxienez lehengoratzeko prozesuak izan dituztenak dira. Ezjakintasunak eta etsipenak luraren mikrobia geruzari erasotzen dioten agrokimikoak eta bestelako produktuak erabiltzea eramaten dute nekazalgoaren parte bat. Luraren higadurak emaitza txikiak eragiten ditu.

Enpresa handiak eta arrozaren DNA: konponketa edo madarikazioa

Haatik, mehatxu nagusia oinarritzeko aleen, zereal eta lekadunen mundu merkatua menderatu eta kontrolatzen duten enpresa gutxi batzuegandik dator. Haien erabakiek finkatzen dituzte prezioak, baina hori bakarrik ez.

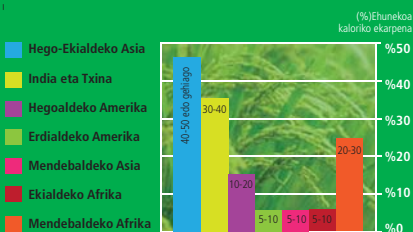
2004an zientziak arrozaren, munduko populazioaren erdia elikatzen duen janari horren DNAREN gainera informazioa jakinarazi zuen. Hortik aurrera, Syngenta, hazi konpainietarik hirugarren handiena, haren baliabide genetikoak monopolizatzen saiatu zen. Beste enpresa batzuk bezala, A probitamina ekoizteko diseinaturiko "urte-arrozaren" proiektuari ekin zion.

"Urte-arroza" bultzatzen dutenek bitamina horren gabezia gutxitzen laguntzen duela adierazten badute ere, aurkakoek esaten dute pobrezia labore transgenikoak sartzeko aprobeztatzen dela, arroz horrek aski bitamina ematen ez duela, malnutrizioak haren xurgapena galarazten duela eta arroz zuriri balorea ematen dioten kulturek ez luketela sozialki onartuko.

Horri "clearfield" arrozaren mehatxua gehitzen zaio; BASF enpresak sartu du. Ez du kontrolatutik igarotzen teknikoki "transgenikoa" ez izateagatik eta enpresak "hazi hobetuak" deitzen dituen erabiltzeagatik, ondoko arroz laborantzatarako ondorioak ezin jakinezkoak diren arren.

ARROZAREN EKARPENA MUNDUKO BIZTANLERIAREN %78 KALORIEKIKO, 2001.

Source: FAO, 2002; UN Population Division, 2002

Arroza etorkizun jasangarriak

Arroz ez transgenikoaren laborantza tradizionala berrakibatzea funtsezkoa da elikadura burujabetza berrezartzeko eta garapen jasangarria erakitzeke. Hala egiten ari dira jada planetako zenbait tokitan.

Urre zuriaren lapurreta

Nork bermatzen du esnearen eskuragarritasuna?

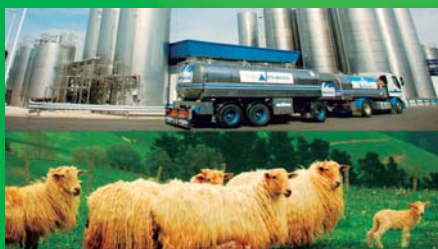
Esnea oinarritzko elikagaia izan da pertsonen mantenu eta osasunerako. Estatu espainiarrean eta Europa eta Amerikako alde handi batean eskala txikiko haren ekoizpena (-herri esnea-) bizimodua izan da gainera nekazarientzat.

Egun lurrarekin eta abereekin erlaziozaturiko jarduerak elkarrengandik bereizirik daude maiz eta herri esnearen sistema horiek ia desagertu dira. Horren arrazoia, besteak beste, esne industria handiaren eta Nekazaritza Politika Erkidearen (PAC) boterea da.

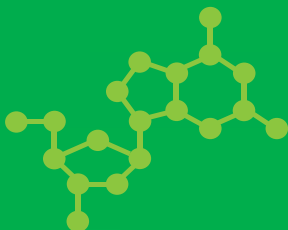
Esne sektorearen oraina

PACen eta, oro har, korporazioek esne horniduraren gainean duten kontrolaren ondorioak anitz izan dira Europar Batasunean:

- Esne sektorearen desarauketa: ekoizten duenari esnea hartzen dion industriak ordaintzen duen prezioa kostuz oso azpitik egotea eragiten du.
- Tokiko kontsumora bideraturiko ekoizpen txikiak desagertzea.
- Abeltzainak ustiatzearen desagertzeagatik arriskuan egotea. Horrek gizarte eta kultur ehuna arriskuan egonarazten du.
- Ustiatzeagatik kanpoaldearekiko mendetasun handiagoa izatea.

- Ekoizpena lurretik deslotu egin da. Larre-bazkaren kontsumoa pentsuek, eskuarki ustiatzeagatik kanpo eskuraturik, ordeztzen dute.
- Ingurumen arazo larriak agertzen dira, uren kutsadura adibidez.
- Osasun arazoak. Animaliei (zeinen bizi baldintzak txartu egin baitira) ematen zaizkien antibiotikoak eta beste produktu batzuk pertsonen osasunerako arriskugarriak dira.

Etorkizuna ez da beltza

Esne zentral eta hipermerkatu gutxi batzuek kontrolatzen dituzte abere ustiatzeagatik eginiko esne erosketak eta ondoko salmenta. Baina sektorearen parte bat ohiko zirkuitutik kanpo kokatzen da, zuzeneko salmenta eta esnekien balio erantsia berreskuratzen nahian. Erronka argia da: abereak beste irizpide batzuek gobernatzen berrikasi, beste era batean ekoizteko birziklatu eta berriro kontsumitzaileekin zuzeneko tratuan ibiltzea.

Hau da, bada etorkizuna. Esne kantitate txikiagoa, baina kalitate handiagoa. Diru mugimendu txikiagoa, baina mozkin tarte handiagoa ekoizten duenarentzat eta osasun handiagoa kontsumitzaileentzat.

Elikadura segurtasunik eza

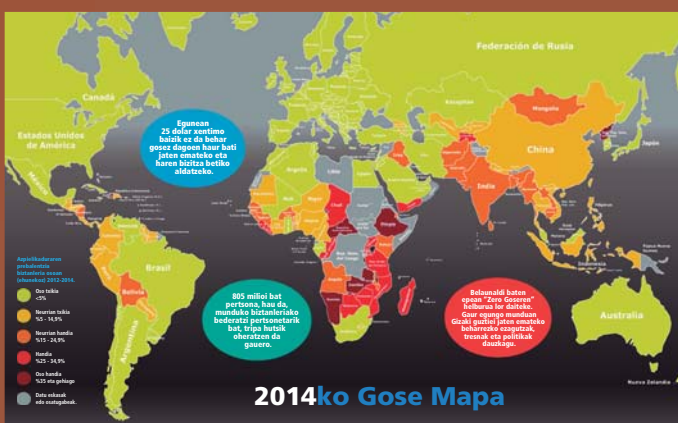
Zer da elikadura segurtasunik eza?

Elikadura segurtasunik eza elikagaien eskuragarritasunari, pertsonen horiek eskuratzeko duten aukerari eta haien nutrizio kalitateari dagokie. Elikadura segurtasuna izateko, etxe bateko kide guztiek izan behar dute une orotan (fisiko, sozial eta ekonomikoki) elikagai aski, seguru eta nutritiboak eskuratzeko aukera beren nutrizio beharrak asetzeko, beren kultur lehentasunen arabera, bizitza sano eta aktiborako.

Elikadura segurtasunik ezaz hitz egiten da pertsonen, elikagaiak eskasiagatik, prezio handiengatik edo kalitate eskasagatik eskuratu ezin dituztenean. Arazo horrek herrialderik txirotuenetako populazioari eta emakume eta haurrei bereziki erasaten die.

Zergatik gertatzen da?

Munduko Bankuaren eta FAOren ebaluazioen arabera, handituz doan elikadura segurtasunik ezaren arrazoietako batzuk hauek dira: hazkunde demografiko lasterra, ezegonkortasun politiko edo soziala, natur fenomenoak eta janariaren prezioen aldakortasuna.

Baina... egia da?

- Bertsio ofizialak dio elikagai eskaintza eta eskaeraren artean desoreka dagoela -gosea eskasia baten emaitza balitz bezala- eta, egia esan, nazioarteko merkatuen espekulazioa ari da prezioak aldatzen eta da kostuaren %50erainoko igoeraren eragilea.
- Ur erreserbak metatzeak, ingurunea basamortutzeak eta, elikagaiak ustiatu eta banatzeko egungo teknikak direla eta, airearen kutsadurak lurren degradazioa eragiten dute eta segurtasunik ezaren arazoa larriagotzen du.
- Iraultza berdea deiturikoarekin nekazaritzako elikagaien katearen faseak multinazional gutxi batzue-tan bildu ziren gobernuen politika liberalei esker. Oligopolio egoera horrek beren prezioak jaistera behartzen ditu nekazaritza ustiategi txikiak, erabaki politikoetan baztertzen ditu eta negoziatzeko margina txikitzen die.
- Herrialde bakoitzeko ekonomia hazkundera ez da indize justu bat. Kolektibo ahulak babestuko zituen gizarte politikarik gabe BPGd-a handi daiteke, baina ez da aberastasunaren bidezko banaketarik eginen.
- Herrialde batzuek lur eremu handiak bioerregaia eta abereentzako elikagaiak ekoiztera bideratzen dituzte. Horregatik, herrialde horiek berak bertako biztanleria elikatzeo janaria inportatzera beharturik geratzen dira.

Lurrerako eskubidea

... eta Lurraren eskubideak

“Zaila da giza, ekonomia, gizarte eta kultur eskubideen benetako betetzean pentsatzea, lurraren erabilerarako eskubidea betetzen ez bada, lur horretan gure herrien bizitze ona bermatzea helburu duen ondare kolektibo gisa pentsatu gabe”

Via Campesinaren VI. Biltzarren adierazpena, Buenos Aires, 2015.

Baina... zer da nekazari bat?

Lurra bere kabuz lantzen duen pertsona da. Familiako lanaren eta lana eskala txikian antolatzeko beste era batzuen (kooperatibak) beharra izaten du. Bere toki komunitatean integraturik egoten da eta jakien ekoizpen naturalaz arduratzen da, ingurumena errespetatuz eta bizimodu tradizionalak babestuz.

Hortaz... zer da lurrak metatzea?

Lurrak elikagaien ekoizpen estentsiborako, bioerregaiak ekoizteko, uraren eta meatzaritzaren erabilera estentsiborako, hirigintza proiektuetarako, e.a. eskuratzen dituen prozesua da. Estatuak eta enpresa multinazionalak lurrez jabetzen dira eta nonahi gertatzen ari da.

Lurrak pribatizatu egiten dira eta nekazariak horiek eta horietatik erdiesten zituzten jakiak eskuratzeko bidea galtzen dute.

Estatuek eta multinazionalak ez dituzte nekazariak dagozkien lur gaineko eskubideak aitortzen eta haien bortxakzio egoztea ukatu eta estaltzen dute.

Zein ondorio izaten ditu?

Nekazari komunitateentzat

Milioika lagun pobrezian murgilarazten ari da. Tokiko biztanleria baliabiderik gabe uzten du: bertakoek ezin dituzte bizitzen jarraitzeko beren elikagaiak landu.

Talde honetan emakumeak nabarmetzen dira. Herrialderik txirotuenetako batzuetan elikagaien %80raino ekoizten dute haiek, baina jabetzat aitorturiko emakume kopurua txiki-txikia da eta haiei lurra kentzeak diru sarrerak izan eta autosufizientziak izateko beren posibilitateen gainean zuzeneko eragina izaten du, haien familiei erasateaz gain, haurrei bereziki.

Lurrik gabeko familiek egoera estu eta osasungaitzetan jarraitzen dute bizitzen. Gehiengoak hirien kanpoaldera emigratzen du eta ez du hezkuntza, osasun, etxebizitza eta enplegu duinik izateko aukerarik izaten.

Planetarentzat oro har

Lur gehienak esportatzeko elikagai transgenikoak lantzerantz bideratzen dira. Ingurumena produktu fitosanitarioez kutsatzen da eta hazi eta espezie aniztasuna galtzen da. Deforestazio handi-handia eta ur erreserbak metatzea eragiten ditu eta horrek basamortutzeari eta klima aldaketari mesede egiten die.

Multinazionalak finkatzen dituzte nazioartean esportaturiko produktuen prezioak, merkatuak kontrolatuz. Horrek milioika lagun oinarritzko jatekoek gabetzea ekartzen du, prezioen igoerei aurre egitea ezinezkoa izateagatik.

Migrazio mugimenduak

Zergatik uzten da lurra bertan behera?

"Inork ez zigun galdetu eta iritsi zirenetik gose izan gara".

Djanabu Balde.

Lurra kendu ziguten

Djanabu Balde eta haren herrixka kezkatzen dira multinazional espainiar baten iritsi izanaz, zein 2010ean apenas 300 biztanleko Sara Djae komunitatetik hurbileko lurretan, Ginea Bissau, laborantzan hasi baitzen.

Begirada tinko, horrek eta beste emakume batzuek kontatzen dute arroz enpresa iritsi zenetik beren lurrik emankorrenak utzi behar izan dituztela. Lehen haren familiak urtean 40 zaku arroz ateratzen bazuen, orain, ongi joaten bazaio, bostera iristen da.

"Emakumeak nazio barneko eta nazioarteko migrazio fluxuen funtsezko osagai bat dira eta fluxu horiek familien, lurra eta ekoizpen prozesuen desegite eta uztea eragiten dute geratzen diren emakumeen familia eta komunitate zama handitzen duten aldi berean".

Esther Vivas, kazetaria eta gizarte mugimenduen eta nekazaritzako elikagaiel buruzko politiken ikertzailea.

Zer da nekazari-gabetzea?

Landa eremuko pertsonak pairatzen duten beren jaioterritik ezin saihestuzko emigratu beharra da, muga agroindustrialaren hazkunde etengabearen ondorioz; izan ere, horrek beren komunitateen ekonomia, ekoizpen eta gizarte egitura aldatzen du eta maiz beren bizi baldintzetan narriadura sortzen du.

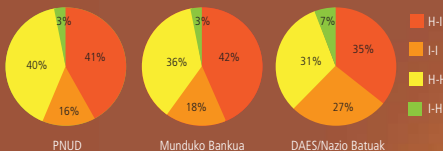
Nora emigratzen dute? Nola eragiten die?

Nekazari-gabetzearen kasuan, lurralde-gabetze prozesu baten aurrean gaude. Horrek ez du familiak eta komunitateak "toki guztietakoak" direnik esan nahi, baizik eta, aitzitik, "jada inongoak ez direla".

Hiri handietako auzo pobreetan (beren herrialdean edo beste edozeinetan) bukatu ohi dute, "slum" deritzotenetan edo ghettoetan, eta, ez baliabiderik ez dirurik ez dutenez, pobrezia kondentaturik egoten dira, zirkulu hausten zail batean.

Ez ditugu ahanzi behar haien etxea eta giro ezaguna izan zenetik bortxaz atera beharrak eragiten dien deserrotze, isolamendu eta identitate galera.

Emakume migratzaileen kopuru osoa, ehunekoetan, migrazioaren lau norakoetan, hiru sailkapen nagusien arabera, 2010

Jatorrizko komunitateak sakabanaturik geratu ohi dira -landako bizitzako lana balioa galduta- eta harrera lekuko balio, ohitura eta lege berriak ulertu eta haiei lotzeak eragiten duen inpaktuak familiar-tean eta kanpoaldean gatazkak sorraraz ditzake (depresioa, indarkeria, mendeko-tasunak, gaixotasunak...).

Emakume nekazariak

Biodibertsitatearen zaindariak

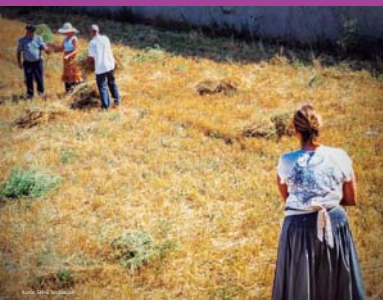
Lan ikusezina

Emakumeak biodibertsitatearen eta arbasoen eza-gutzen zaindari nagusiak izan dira historian zehar. Nekazaritzaren lehen sustatzaileak izan ziren. Haziak, ura eta lurra zaindu dituzte. Arbasoen eza-gutzen eta medikuntza naturalaren defendatzaile eta transmititzaileak izan dira. Baina emakumeek ematen duten aberastasun hori guztia ikusezin bihurtu dute eta balioa kendu diote.

Emakumeen lanaren balioa

Emakumeek elikagaien erdiak baino gehiago ekoizten dute eta, hala ere, gosea gehien pairatzen dutenak dira. Planetako elikagaien %60 gutxi gorabehera (%80 herrialde txirotuetan) emakumeek ekoizten dute eta, hala ere, munduko gose kronikoaren %60 pairatzen dute.

Espainiako estatuan, emakumeen apenas %32,88 ager-tzen da ustiategiaren jabetzat, eta %25,5 soilik, ustiatetikiko buru gisa, (INE -EIN-, 2013). Lurra lantzen duten emakume gehienak familia laguntza gisa agertzen dira eta ez dute ez etekinik ez bermerik. Egoera antzekoa da Europan.

Europar Batasuneko Nekazaritza Politika Erkideak (NPE) emakumeak diskriminatzen ditu: laguntzak askoz neurri txikiagoan ematen zaizkie emakume nekazari. Baina, gainera, NPEak herrialde txirotuetan nekazaritza liberalizatzea sustatzen du eta larriki egiten die kalte nekazariari oro har eta emakumeei bereziki.

Egun sistema patriarkalaren eta, logika kapitalistan oinarriturik, nekazaritzako elikaduran den ereduaren konbinazioak ondorioak ditu eskala globalean emakumeen bizitzan.

Elikadura Burujabetza berdintasunezko mundu baterako

Beharrezkoa da emakumeek biodibertsitatearen defentsan, elikaduran eta bizitzaren zaintzan eta arbasoen ezagutzen transmisioan duten egitekoa ikusgai egin eta baloratzea, erdigunean berdintasun eta ondasun komunak babes balioak jarriko dituen elikagai ekoizpenaren eredu berri bat eraikitzeko.

Eta hori egiten ahaliko da nekazari mugimendu bat izanik zeinetan emakumeek erabakiak hartzeko guneetan protagonismoa izanzen baitute, bizitzaren zaintzan erantzunkidetasuna egonien baita eta genero berdintasuna izan den elikadura burujabetza bultzatuko baita.

Elikadura burujabetzak pertsonen oinarritzko beharrak, zaintza, bizitzaren ugalketa, ondasun komunak... jartzen ditu erdigunean.

Hegoko emakume nekazariak

Identitatea eta duintasuna

Bazenekien herrialde txiroturikoetan emakume nekazariak elikagaien %60 eta 80 artean ekoizten dutela eta, hala ere, gosea eta pobrezia gehien pairatzen dituztenak direla?

Emakumeen egitekoa ikusezin bihurtzea eta baliorik gabe uztea Garapen bidean diren herrialdeetan ekonomikoki aktibo dauden emakumeen %70ek nekazaritza sektorean lan egiten du, baina emakumeak gutxitan aitortzen dituzte ekoizle gisa.

Soldata txikiagoa eta baldintza txarragoak

Amerika latinoan, Saharaz hegoaldeko Afrikan eta Asiako hegoaldean nekazaritzako soldatapeko lanaren "emakumetze" nabarmena da. Gutxien kualifikaturiko eta okerrean ordainduriko lana betetzen dute emakumeek.

Ezberdintasuna luraren jabetzan

Amerika latinoan eta Kariben emakumeak apenas dira lurren %1en jabe, landa etxeen %20-30en buru diren arren. Horrek kreditura, laguntza teknikora, herritarren partaidetazara eta autonomia ekonomikora jotzea zailtzen die.

Pobrezia eta zerbitzu publikoetara jotze eskasa

Prezio txikiak eta nekazaritza eta abeltzaintzaren sektoreak ezaugarri duen formaltasunik ezak pobrezia iraunarazten dute diru sarrera hutsalen eta sarbide murriztuaren bitartez (hezkuntzarako, osasungintzarako, sexu eta ugalketa osasunerako, justiziarako, lurralde plangintzarako, hondamendien prebentziorako, e.a.).

Migrazioa eta zaurgarritasuna

Migrazio fenomenoak emakumetzen ari da. Gero eta emakume gehiagok migratzen du hirietarantz eta herrialde industrializatuetarantz aukera hobe bila. Maiz lan prekarietatea, bazterketa, migrazio agenteen abusua, indarkeria eta sexu esplotazioa aurkitzen dituzte.

Duintasunaren aldeko borroka

Elikadura Burujabetzaren aldeko emakumeen deklarazioa, Nyeleni 2007 Foroa, Mali.

(...) Merkatuaren interesak pertsonen eskubidearen aurretik lehenesten dituen mundu kapitalista eta patriarkala aldatzeko esku hartzeko gure borondatea berresten dugu.

(...) Elikadura eta nekazaritza MMAtik eta merkataritza libreko hitzarmenetatik kanpo uztea nahi dugu. Are gehiago, janariak, ura, lurra, herrien jakintza eta emakumeen gorputza merkantzia soiltzat hartzen dituzten erakunde kapitalista eta patriarkalak arbuiatzen ditugu.

(...) Mobilizaturik gaude. Lurra, lurraldeak, ura eta haziak eskuratzearen alde borrokatzen gara. Finantziazioa eta nekazaritzako hornikuntza eskuratzearen alde borrokatzen gara. Lan baldintza onen alde borrokatzen gara. Prestakuntza eta informazioa eskuratzearen alde borrokatzen gara. Gure autonomiaren eta guk geuk erabakitzeko eskubidearen alde, eta erabakiak hartzeko guneetan erabat parte hartzeko ere, borrokatzen gara.

Harika: Alvaro Lemos argazkaria (1970-2015).

Nafarroako emakume nekazariak

Bizitzaren jasangarritasuna

Emakumeek ahalbidetzen dute hein handi batean gure eguneroko elikadura.

Nekazaritza dibertsifikatu dute eta lurrarekin loturikoaren eredu bati eutsi diote.

Zuzeneko salmenta egiten dute toki azoketan.

Hazi autoktonoen zaindariak dira, klimara, izurriteetara eta gaixotasunetara hobekien egokitzen direnak hautatzen dituzte eta, hola, biodibertsitatea babesten dute.

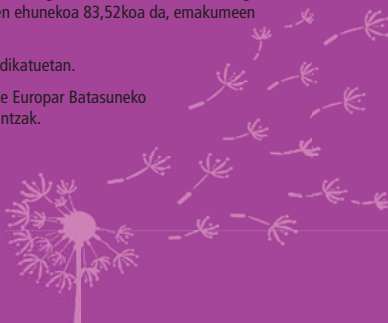
Eta, gainera, etxearen eta bizitzaren zaintzaz arduratu dira historian zehar.

Hemengo emakume nekazariak baldintza hobek izaten dituzte Hegokoek baino?

Emakume nekazariak aldaketa garrantzitsuak bultzatu dituzte berdintasun alorrean azken urteotan, baina...

- Euskal Herriko emakume nekazari gehienek ustiategiaren titularra edo titularkide izan gabe eta Gizarte Segurantzari kotizatu gabe lan egiten dute eta, beraz, ez dute ez pentsiorako ez langabezia sarirako eskubiderik izaten, ezta baliabideen gaineko kontrolik senarrarengandik bereiziz gero.
- Nafarroako Nekazaritzako Ustiategiaren Erregistroaren arabera, 2014an erregistraturik zeuden ustiategiaren %65,33k gizon bat du titular, emakumeen %27,31ren aldean.
- Titularra "Ogibide nagusiz nekazaria", zeinek Gizarte Segurantzari kotizatu eta diru laguntzetarako eskubidea baitu, duten ustiategiaren kasuan gizonen ehunekoa 83,52koa da, emakumeen 16,48koaren aldean.
- Emakumeen parte-hartze txikia nekazaritzako sindikatuetan.
- Gizonek baino anitzez gutxiago eskuratzen dituzte Europar Batasuneko Nekazaritza Politika Erkideak (NPE) emaniko laguntzak.

"Administrazio publikoek emakume nekazari horiek landa ustiategi familiarren barnean emakumeak familia patriarkalaren ereduaren barnean hartzen diren era berean hartzen dituzte". Lidia Senra.

Berdintasunezko landa mundu baterantz gure komunitatean

Galdegina ditzagun landa eremuan emakume eta gizonen arteko berdintasuna -lurra banaketa, eskuragarritasuna eta titulartasunari dagokienez, hala nola egoera legalari (eskubideak eta eginbeharrak)- benetakoa egiten duten eta Elikadura Burujabetzan oinarrituriko eredu baterantz joan diren nekazaritza politikak.

Balora eta kuantifika dezagun emakume nekazariak egiten duten ekoizpen eta ugalketa lana eta eman diezaiozun bizitza mantentzeari merezi duen gizarte aitortpena.

Ezagut dezagun Nafarroako Emakumeek egiten duten lana haien antolakundeetara joz: EBEL -Euskal Herriko Emakume Baserritarren Elkarte- eta AMUR -Nafarroako Landa Eremuko Emakumeen Elkarte-.

Zein elikadura eredu nahi dugu?

Eredu industrialetik jasangarrira

Mende luze batean zehar agertoki ilun bat planteatu zen nekazariarentzat, antzuak eta ez-eraginkorrak zirela esanez. Baieztapen horien kontrara, errealitatea da nekazarien jakintzak izaera funtzioaniztuna duela, ekoizkorrago eta eraginkorragoa dela eta oraingo eta etorkizuneko ekonomia garapen lokalean laguntzen duela.

Nekazaritza industrialia

Ekoiztea gubxi kostatzeko moduko lurrak bilatzen ditu eta ez du lurzorua emankortasuna gorde, lehen-goratu eta handitzeko pizgarriak izaten. Inpaktuak sortzen ditu ondasun ekologiko komunalean gainean:

- Ur eta haize higadura.
- Lurzorua degradazio biologikoa eta fisikoa: trinkadura, gazitzea, esterilizazioa.
- Dibertsitate genetikoaren eta nekazaritza-abeltzaintzako ezagutzaren galera: monolaborantzak.
- Materia organikoa galera.
- Kanpoko input anitzen beharra.
- Kanpokoarekiko mendetasuna.
- Itsaso eta ibai baliabideen kutsadura.
- Pestiziden eta ongari industrialen aplikazioa.

Laborarien nekazaritza

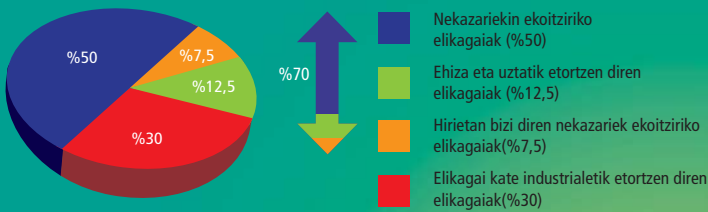
Nekazari laborariak nekazaritza sistema dibertsifikatuak kudeatzen dituzte eta elikagai tradizionalak begiratzen dituzte eta horrek dieta orekatuak erdiesten eta munduko agrobiodibertsitatea babesten laguntzen du. Horrela, laborarien nekazaritzak hil edo biziko garrantzia du mundu osoko egungo elikadura segurtasunerako eta etorkizuneko belaunaldientzat.

Ezagutza tradizionalen sistemen alderdiak:

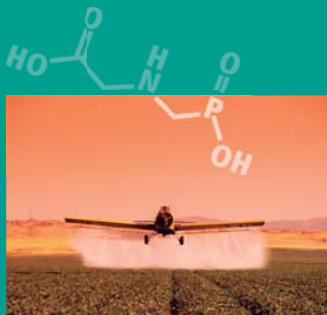
- Ekosistema autoktonoaren ezagutza.
- Nekazaritzako jardun jasangarrien ezagutza.
- Agroekosistemak mantentzea.
- Klimarekiko erresilientzia.
- Biodibertsitatea.
- Toki merkatuak sendotzea.
- Ahalduntzea eta erantzukizun komunitarioa.
- Pertsonen eta janariaren arteko hurbiltasuna.

Kontua da nekazariak beren ekoizpen sistemez jabetzea eta natur baliabideak erabiltzea, beren tokiko ezagutzara, beren asmatasunera eta berritzeko gaitasunera egokituz, teknologia modernoak barne.

Elikadurak munduan izan zuen hastapena

Fonte: FAO, 2008, "Quel rôle alimentaire? Perspectives pour le monde agricole et alimentaire".

"Nekazaritza arteei eta merkataritzari mugimen-dua ematen dioten lehengai guztiez hornitzen duen ama emankorra da".

Manuel Belgrano.

La vía campesina

Nekazarien ahotsa

Zer da la Vía Campesina?

La Vía Campesina 90eko urteetan sortu zen nekazaritzako elikagaien industrian oinarrituriko ereduaren aurka borrokatzen den nazioarteko mugimendu gisa. Progresiboki globalizazio neoliberalari egiten zaion kritikan erreferentziako antolakundeetako bat bihurtuz joan da.

Politika neoliberalak eta, Munduko Merkataritza Antolakundea eratuz, horien areagotzeak landa munduari eraginiko hondoratzeari nekazariak eginiko erresistentzia irudikatzen du.

Munduko hainbat tokitatik milioika nekazari, ekoizle txiki eta ertainak, lurrik gabeko herriak, indigenak, migratzaileak eta nekazaritzako langileak biltzen ditu.

164 bat erakunde lokal eta nazio-naletan daude elkarturik Afrika, Asia, Europa eta Amerikako 73 herrialdetan. 200 bat milioi nekazari ordezkatzen du.

Eskala txikiko nekazaritza jasangarriaren alde egiten du justizia soziala eta duintasuna sustatzeko modu gisa. Agronegozioei eta herriak eta natura suntsitzen ari diren multinazionalen buru egiten die irmoki.

Zein errebindikazio egiten du?

- Tokiko nekazaritza ekoizpena lehenestea biztanleria elikatzeko, nekazariak eta lurrik gabekoek lurra, haziak eta kreditua eskuratu ahal izatea.
- GEOen, Genetikoki Eraldatutako Organismoen, aurkako borrokara zuzenduriko landa erreformak, haziak libreki eskuratu ahal izatea eta ura ondasun publiko gisa zaintzea.
- Nekazariak elikagaiak ekoizteko duten eskubidea eta kontsumitzen dituztenek zer eta nola kontsumitu eta nork ekoizti erabaki ahal izateko duten eskubidea.
- Herrialdeek beren burua nekazaritza eta elikadura inportazio merkeegiez babesteko duten eskubidea.
- Ekoizpen kostuei loturiko nekazaritza prezioak.
- Emakume nekazariak nekazaritza ekoizpenean eta elikaduran betetzen duten egitekoaren aitortzea.
- Herriek landa politikaren definizioan parte hartzea.

“Herriek bizitzeko emanen dien lurrerako eskubidea eta herriek bizitzeko emanen dien lurra zaintzeko betebeharra”.

Gustavo Duch.

Elikadura burujabetza

Beharrezko utopiarantz

Aukeratzan dugunean, ez dugu elikadura produktua aukeratzan soilik, baizik eta konpultsiboki kutsatzen duen eta ekoizleen lan eskubideak errespetatzen ez dituen eredu batean oinarrituriko erlazio kate oso batean parte hartu egiten dugu.

Elikadura sistema justua, zuzena eta jasagarria birdefinitzeko, janariak aukeratzean gure hautamena horiek jatorriarekin, lurrarekin eta ekoizten dituzten pertsonekin duten loturan oinarritu beharko da.

Zer da Elikadura Burujabetza?

"Elikadura Burujabetza herriek, komunitateek eta herrialdeek beren egoera eksklusiboetarako ekologiko, sozial, ekonomiko eta kulturalki egokiak diren beren nekazaritza, artzaintza, lan, arrantza, elikadura eta landa politikak definitzeko duten eskubidea da. Horren barnean elikadura eta janari ekoizpenerako benetako eskubidea dago eta horrek esan nahi du herri guztiek dutela elikagaiak izateko eta elikagai seguru, nutritibo eta kulturalki egokiak ekoizteko baliabideak izateko eskubidea, baita beren burua eta beren giza-terteak mantentzeko gaitasuna ere". (Via Campesina).

Nola eraikitzen da?

- Elikadura eskuratzeko eskubidea, giza eskubide gisa, eraginkor eginez.
- Herriek jaten dutena eta nola ekoizti nahi duten aukeratzeko eskubidea emanez.
- Lurra, haziak, ura, bizitzaren zaintzak eta jasagarritasuna ondasun komuntzat aitortuz eta nekazari eta nekazaritza txikiari eskuragarritasuna bermatuz.
- Nekazaritzako elikagaien sektorearentzat giza-terte eta lan baldintza duinak bermatuz.
- Emakume nekazarien egitekoa eta eskubideak aitortuz.
- Tokiko eta ingurunearekiko errespetuzko nekazaritza ekoizpena lehenetsiz.
- Hurbiltasuna eta toki merkatuak indartuz.
- Nekazarien eta kontsumitzaileen parte-hartzeaz eginiko landa eta elikadura politika berriak sortuz.

Nafarroako elikadura sareak

Bestelako mundu bat ez da posible bakarrik, beharrezkoa baizik

Nafarroan, landa eremuetan ekoizten aritzen diren pertsona eta kolektiboek egiten duten lanaz gain, egungo ekoizpen, banaketa eta kontsumo ereduaren ordezkio erak ditugu, zeinek aurrerapen handia ahalbidetu baitute naturarekin eta pertsonen artean harremanak izateko bestelako eren eraikuntzan.

Ordezko hauek bilatzen dituzte:

Lurraren, taldeen eta pertsonen ekologia.
Ekoizleekin loturak berrezartzea.
Merkaturatze bide berriak: laburragoak eta zuzeneko kontaktukoak.
Garaiko eta tokiko produktuak.
Agroekologian oinarrituriko ekoizpena.
Autogestioa eta lan komunitarioa.
Ekoizpen txikia eta tokiko merkataritza babestuko dituzten politika publikoak hartzeko exijitzea.

Ekoherriak

Nafarroan badira joera ekologikoko giza komunitate jasangarri batzuk: Lakabe, Arizkuren, Uli Alto, Galduroz, Artieda (Arterra Bizimodu).

Baratzeak

Iruñea, Berriozar, Uhartea, Atarrabia eta Sarriguren udalek auzoek kudeaturiko baratze ekologikoak sortzearen alde egin dute.

Noaingo Zentzumenen Baratzean, edozein auzokidek bil ditzake ongarri kimikorik gabe landuriko ortuari eta baratzia.

Iruñean komunitate proiektu pare bat dago: Alde Zaharreko "La Piparrika" hiri baratzea eta La Magdalenako baratze kolektiboa. Sanduzelain, Buztintxurin (Baratzuri) eta Txantrean ere, besteak beste, badira aribidean proiektu batzuk.

Kontsumo taldeak

Tokiko ekoizleei zuzenean erosteko antolatzen dira:

JatEKO
Lurreko
Tomate Gorriak
Calabatata
Bizilur (ARCO ekimena)
Saski Betea

Banaketa eta kontsumo guneak

Landare
Karrakela Nafarroako Kooperatiba Integrala
El AlmaZen
Katakarak
Errotako Bizitza Jantoki
Baratza jatetxea

Lurraren aldeko beste zenbait ekimen

Nekazarien eta abeltzainen antolakunde eta sindikatuak.
Mugimendu ekologistak.
Nafarroa Transgenikoen Aurka plataforma.
Nafarroako Hazien Sarea.
Natureskola.
Nafarroako Elikadura Burujabetzako Taldeak.
"La Fertilidad de la Tierra" aldizkaria.
Ekonomia Alternatibo eta Solidarioaren Sarea.
TTIPen aurkako ekimena.

Aukera gehiago daude...

Badakigu ordezkio ekimen gehiago dagoela eta hori parte bat besterik ez dela, beraz animatu nahi zaituztegu zuek bestelako kontsumo proposamen bat non aurkitu ikertzera.

Baratzetik zure mahaira

Kontsumo kontziente eta arduratsua

“Oraingo belaunaldien beharrak asetzeko etorkizunekoek beren beharrak betetzeko izanen dituzten posibilitateak konprometitu gabe”.

Bruntland, 1987.

Kontzienteak gara erosketa nola egiten dugun?

Kontsumo arduratsuaren oinarria ingurunean eta pertsonengan eragin negatiboak dituzten kontsumoak merkatuan bereizi eta eragin positiboak sortzen dituztenak, garapen jasangarriaren kontzeptuarekin lotuak, balioestea.

Zer egin dezakegu egunerokoan?

- Behar duguna bakarrik kontsumitu.
- Geure burua berrezi: “irizenez” kontsumitzea ez da garestiagoa kontsumo kontzientearen jarrera hartzen badugu.
- Informatu: etiketak irakurri, tokiko berme zigiluak bilatu:

Tokiko elikagaiak, freskoak eta garaikoak:
Beren zaparrari eta erazgarri nutritiboak erabiltzen dituzte eta tokiko ekonomia eta garapena sustatzen ditugu.

Ekoizpen ekologikoko elikagaiak:
Bi printzipio handian funtsezkoak dira, ingurumenarekiko errespetuarekin eta animalien ongizatearekin.

Babestutako Jatorrizko Deitura edo Adierazpen Geografiko Babestua (BJD edo AGB) duten elikagaiak.

Ekoizpen integratuko elikagaiak:
Ingurumenaren babesarekin eta biodibertsitatearekin bateragarriak diren jardunbideez ekoiztutakoak.

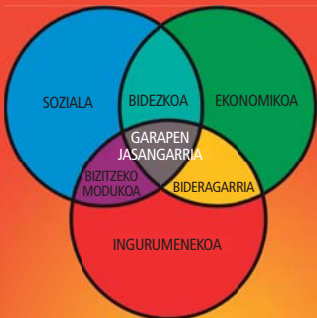

Bidezko Merkataritzako elikagaiak:
Nazioarteko merkataritzan berdintasun handiagoa bilatzen dute.

Nafarroako Elikagai Artisanak:
Nafarroan ofizialki aitortutako kalitateko produktuak.

- Balore ekologikoak dituzten produktuak bilatu: bilgarri gutxiago, iraunkorra edo eta konpongarria, bigarren eskukoa, birziklagarria...
- Erabiltzen ditugun produktu eta aparatuen bizitza luzatu: bestelako erabilerak eman.
- “Erabili eta bota” motako produktuak saihestu: botilak, latak, musuzapiak, ahozapiak, e.a., material birziklatzen errazak aukeratu.

Iturria: Nazioarteko Gidaria (2010), Nazioarteko Kontsumo-Arduratsuen Nazioarteko Gidaria

Erabaki ona

Erosketari buruzko gure erabakia ona izan dadin, produktua gure eskuetara iritsarazten duen prozesuaren gaineko informazioa izan behar dugu: lan eta demokrazia baldintzak, emakumeen eta toki komunitateen egoera, garapen bidean diren herrialdeen esplotazioa, e.a. eta izan daitezkeen ordezkoen gainekoa.

Kontsumo taldeek elikadura eta bizitza modu berri baterako atetzat balio diezagukete. Baita aktibismo politikoko gune garrantzitsuak eta komunitatearen eta parte hartzearen indargarritzat.

Iturria: Maki-Berriaren argazkia.

